

УДК 631.13.

М.В. Щурик, д. е. н., професор

Університет Короля Данила, м. Івано-Франківськ.

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА СТВОРЕННЯ ОТГ, ЯК ІНСТРУМЕНТИ ЗАВЕРШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ У ВІТЧИЗНЯНОМУ АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Анотація. Діюча нині модель відтворення земельних ресурсів не забезпечує належним чином використання й охорону сільськогосподарських земель, оскільки не створює умов для участі в цьому процесі органів місцевого самоврядування та громадськості. Формування земельних відносин здійснюється вищестоящими провладними чиновниками, які, як правило, лобіюють власні інтереси за допомогою створення великих сільськогосподарських підприємств (агрохолдингів). Такі засади відтворення сільськогосподарських земель унеможливають завершення земельної реформи, домінантою котрих стали роздержавлення, паювання та приватизація земельних угідь колишніх колективних і державних сільськогосподарських підприємств. Незавершеність земельної реформи, зазначається в статті, полягає в тому, що донині не сформовано законодавчої бази відчуження, продажу й купівлі земельних ділянок, не сформовано відповідно до потреб усього суспільства власників і користувачів угідь сільськогосподарського призначення, не вироблено механізму участі в цих процесах кожного сільського жителя, громадськості, органів місцевої влади. Ці та інші складові незавершеності земельної реформи спричиняють Верховну Раду України постійно накладати мораторій на купівлю-продаж земельних угідь сільськогосподарського призначення. Особлива увага автором дослідження відведена порокам діяльності агрохолдингів, які нині залишаються монополістами виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції, погіршуючи при цьому родючість ґрунтів. Землі ними надмірно виснажуються, забруднюються та засмічуються. Подолати існуючі деструктиви, що стосуються завершення земельної реформи, на думку автора, можна завдяки проведенню економічних реформ через децентралізацію та створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Саме ОТГ повинні стати новим державотворчим ядром, яке радикально змінить управління всім природно-ресурсним потенціалом, включаючи земельні ресурси аграрного сектора. Наріжним каменем створення ОТГ є процеси формування їх на засадах добровільності або примусу, до запровадження котрих слід підходити неоднозначно, не по шаблону.

Досить ґрунтовно й широко пропонується використати досвід формування ОТГ у країнах ЄС, передусім прибалтійських держав. Зазначається, процеси децентралізації часто гальмуються місцевими чиновниками. Вони є об'єктивними, а тому потребують обов'язкового розв'язання.

Важливе місце в дослідженні відведено дослідженню відносин власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення. Саме власність є тим ключем, який зможе радикально вплинути на хід завершеності земельної реформи. Вирішення нинішніх проблем власності на землю слід обов'язково доручити адекватним управлінським структурам ОТГ. Значна увага відводиться в статті вирішенню завдань фінансової спроможності ОТГ. Вирішальна роль при цьому має бути відведена створенню власних джерел фінансування завдяки формуванню нових засад володіння, користування місцевими природними ресурсами, включаючи земельні угіддя сільськогосподарського призначення, що знаходяться на території ОТГ.

Автором переконливо доводиться, що каталізатором завершення земельної реформи у ОТГ має бути людина, громадськість.

Abstract. *The current model of reproduction of land resources does not ensure the proper use and protection of agricultural land because it does not create conditions for participation in this process by local authorities and the public. Formation of land relations is carried out by senior pro-government officials who as a rule lobby for their own interests through the creation of large agricultural enterprises (agroholdings). Such principles of reproduction of agricultural land make it impossible to complete the land reform, the dominant of which were the denationalization and privatization of land in former collective and state agricultural enterprises. The incompleteness of the land reform stated in the article is that to date, the legal basis for the alienation, sale and purchase of land plots has not been formed, is not formed in accordance with the needs of the entire society of owners and users of agricultural land, there is no action for participation in these processes of each rural inhabitant, the public, local authorities. These and other components of the incompleteness of the land reform cause the Verkhovna Rada of Ukraine to permanently impose a moratorium on the purchase and sale of agricultural land. The author pays special attention to the vices of the activities of agroholdings which today remain monopolists in the production and sale of agricultural products while worsening soil fertility. The earths are overexploited, polluted and polluted. According to the author overcoming the existing destructive measures concerning the completion of land reform can be achieved with economic reforms through decentralization and the creation of united territorial communities (UTC). It is the UTC to become a new state-building core which will radically change the management of all natural resource potential including land resources of the agrarian sector. The cornerstone of the creation of UTC is the processes of forming them on the principles of voluntariness or coercion the introduction of which should be approached ambiguously and not by the pattern.*

It is rather thoroughly and widely proposed to use the experience of forming UTCs in the EU countries, especially the Baltic states. It is noted that decentralization processes are often hampered by local officials. They are objective and therefore require a compulsory solution.

An important place in the study is dedicated to the study of relations of ownership of agricultural land. The property is the key that can radically affect the course of completeness of the land reform. The solution of the current problems of land ownership should necessarily be entrusted to adequate management structures of the UTC. Considerable attention is given in the article to the decision of tasks of financial capability of UTC. In this regard the decisive role should be devoted to the creation of its own sources of funding through the formation of new principles of ownership, use of local natural resources including agricultural land located in the territory of the UTC.

The author convincingly argues that the catalyst for the completion of land reform in the UTC must be a person, the public.

Постановка проблеми. Діючі нині засади володіння, використання, поліпшення та охорони земель у вітчизняному аграрному секторі не відповідають запитам більшої частини громадян. Крім того, значна частина земель сільськогосподарського призначення, що розміщена в адміністративних громадах багатьох сільських населених пунктів не є предметом регулювання й контролю зі сторони сільських мешканців, цими землями розпоряджаються вище стоячі чиновники, що не несуть ніякої відповідальності за стан земель, їх використання та охорону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Адміністративна реформа, що здійснюється завдяки проведенню децентралізації та створенню ОТГ, на думку багатьох високопоставлених осіб із країн ЄС є однією з найбільш вдалих економічних реформ, які успішно реалізується в Україні. Передусім це стосується аграрного сектора, формування якісно нових земельних відносин, які стосуються, володіння, користування, збереження, охорони земель АПК, а

також, що особливо важливо причетності кожного мешканця населеного пункту до проблеми вирішення завдань поліпшення й збереження сільськогосподарських земель. Реформа спрямовується для подолання знеосібки, байдужості значної частини громадян до проблем, які стосуються природних ресурсів у цілому та сільськогосподарських угідь зокрема.

Загальні та специфічні проблеми проведення заходів децентралізації й створення ОТГ у сільських населених пунктах досліджуються у працях Л. Матвійчук, І. Сторонянської, Л. Якимової та ін. Фінансове забезпечення процесу і створення ОТГ висвітлюється С. Шульц, І. Вахович, О. Бородіною, Л. Молдован і ін. Слід зазначити також, що в окремих містах України (Львів, Рівне, Луцьк) склали силами науковців і практичних працівників було проведено міжнародні науково-практичні конференції, різного роду семінари з участю провладних структур, на яких підводились проміжні результати децентралізації та проблеми, які виникають при цьому [1].

Постановка завдання. Створення об'єднаних територіальних громад в Україні потребує надання їм прав володіння, контролю за сільськогосподарськими землями не лише місцях, виділених в процесі роздержавлення, паювання приватизації земельних паїв, а й поза межами населених пунктів. Земля має стати джерелом надходження коштів для потреб розвитку й функціонування об'єднаних громад.

Результати дослідження. Аналіз земельних відносин в Україні та аграрному секторі Карпатського макрорайону зокрема, засвідчує про недостатність їх розвитку. Земельна реформа потребує завершеності, оскільки її характер нині не відповідає вимогам абсолютної більшості громадян, які проживають у сільських населених пунктах. При цьому особливо негативним є те, що на селі загублено ключову особу, що формує земельні відносини. Абсолютна більшість громадян індиферентно відносяться до завдань використання та охорони земель аграрного сектора. Передусім це стосується земельних площ, які використовуються великими сільськогосподарськими підприємствами (агрохолдингами), котрі сформовані за рахунок оренди земельних паїв домогосподарств. До речі, хоча в динаміці орендна плата за землю зростає, її розмір у 3-5 разів менший, ніж у країнах Європи [2.с.15]

Нині сільські громади, місцева влада практично не забезпечують контроль за використанням земельних угідь, які використовуються для одержання надприбутків кінцевими бенефіціалами – користувачами орендованих земельних ділянок. Саме цим пояснюється, що агрохолдинги спрямовують зусилля на моновиробництво окупної, як правило експортно орієнтованої продукції, руйнуються сівозміни, деградують ґрунти[3, с.91]. Основними культурами, що вирощуються великими сільськогосподарськими підприємствами нині є зернові, ріпак, соя, соняшник, цукровий буряк. За офіційними даними Державної служби статистики України сільгосп підприємства, які контролюються аграрними холдинговими компаніями реалізовано близько 46% озимої пшениці, 53% кукурудзи на зерно, близько 40% ріпаку та соняшнику та майже 80% цукрових буряків від загального обсягу виробництва усіх агрогосподарств. При цьому заслуговує на увагу те, що

вирощування та реалізація сільськогосподарської продукції досягається завдяки створенню сучасної матеріально-технічної бази та використанням передових інноваційних технологій. Означене слід оцінити позитивно.

Аналіз засвідчує, що ключовим недоліком діяльності більшості агрохолдингів залишається не лише організація ними використання ними земельних угідь із метою одержання надприбутків, відсутністю належного контролю за цим процесом зі сторони громад, а й ігнорування вирішення актуальних завдань на селі. Про це переконливо засвідчує витіснення значної частини населення із сільськогосподарських підприємств в особисті селянські господарства. Рівень оплати праці в сільському господарстві на 40% нижчий середнього по економіці. У 14 тис. сільських населених пунктів (49%) відсутні будь-які виробничо-управлінські підрозділи, безробіття та бідність стають спадковими [4].

Ці та інші деструктиви функціонування агрохолдингів в Україні можна подолати завдяки створенню об'єднаних територіальних громад. Саме ОТГ повинні стати новим державотворчим ядром, яке радикально змінить управління всіма ланками країни, включаючи природо-ресурсний потенціал. До речі, діючі нині засади державного і місцевого управління залишаються прототипом колишньої радянської системи, котру штучно було модифіковано та пристосовано до державотворчого процесу в Україні.

Наріжним каменем створення ОТГ є процеси формування їх на засадах добровільності або примусу. Сьогодні потрібні як нова модель соціально-економічного розвитку, так і нова модель гуманізму, спрямована на відродження моральності, без якої немислимим є життя і яку можна створити шляхом об'єднання зусиль представників усіх соціальних наук [5, с.9].

Принадібно зазначимо, що організаційна модель, яку слід використати для проведення децентралізації та створення ОТГ потребує врахування багатьох чинників. Вона не може бути для всіх однаковою, типовою й в кінцевому рахунку такою, що стане взірцем для усіх населених пунктів України. Досвід багатьох Європейських країн, зокрема країн прибалтики засвідчує, що застосування принципу добровільності не є для усіх прийнятним, дієвим і приносить очікувані позитивні результати. Зокрема, адміністративна реформа, що проводилась у Естонії засвідчила, що значна частина учасників цього процесу прагнуть до децентралізації, добровільності передання управлінських і провладних функцій зверху до низу. Саме цим пояснюється, що в Естонії створення ОТГ через децентралізацію, що проводилась за 2000-2014рр. залишилось незавершеним процесом.

Аналіз досліджень науковців засвідчує, що принципи «добровільності» потребують доповнення «примусових» заходів. Крім чисто суб'єктивних чинників тут мали місце організаційні заходи, що стосуються процесів об'єднання населених пунктів із чисельністю мешканців 100 – 200 осіб. В абсолютній своїй більшості приєднувати їх до тієї чи іншої громади ніхто не хотів. Аналогічні проблеми мають нині місце в багатьох регіонах нашої країни. Більше того, кількість малочислених сільських населених пунктів з кожним

роком збільшуються, зникають села, швидко старіє населення, молодь виїхала та продовжує емігрувати за кордон.

Дослідження засвідчують, що часто процеси децентралізації, створення ОТГ штучно гальмуються місцевими чиновниками, котрі нині працюють в сільських, селищних, міських радах, оскільки бояться втратити, посаду, роботу, залишитись поза управлінням громадянами. Звісно така загроза є, про що переконливо засвідчує гальмування об'єднаних процесів. Вирішення означеної проблеми, на наше переконання, можна шляхом надання преференцій для осіб, які нині продовжують виконувати роботу в відповідних місцевих радах. В складі пропонованих преференцій доцільно передбачити виплату річної заробітної плати, працевлаштування на іншу роботу, тощо. Взагалі організаційних завдань у зв'язку зі створенням ОТГ є значно більше. Для їх вирішення слід використати індивідуальний підхід враховуючи при цьому не лише інтереси громади, а й усього суспільства. Цей процес, як засвідчує досвід прибалтійських країн, Польщі буде тривалим, суперечливим, креативним, добровільним і примусовим, тощо. Означене потребує проведення окремих фундаментальних досліджень, які неможливо висвітлити в пропонованій статті. Судячи з її назви хочемо звернути увагу на взаємозв'язок між створенням ОТГ і завершенням земельної реформи в аграрному секторі нашої країни.

Вище ми вже зупинялись на деструктиві в зв'язку з недосконалістю земельних відносин, які генеруються державними чиновниками, місцевою владою, агрохолдингами. Передусім це стосується права власності на землю, яке як відомо реалізовувалось завдяки проведенню аграрної й земельної реформи. Відомо, що за результатами роздержавлення, паювання та приватизації, власниками земельних ділянок стали в основному домогосподарства а також окремі малі й середні сільськогосподарські підприємства. Право використання земель (паїв) у вигляді оренди одержали також власники агрохолдингів. Кожна із цих груп отримала в підпорядкування земельну ділянку. Втім сприйняття права власності, як засвідчують наші дослідження вони спрямовують по своєму. Нажаль усіх їх об'єднує бажання задовольнити перш за все особисті інтереси, часто порушуючи при цьому соціальні, онтологічні, екологічні закони. В той же час право власності має бути гарантованим, але з урахуванням інтересів суспільства і колективу, інакше соціальної напруженості, що переходить у конфлікти, не уникнути. Способи господарювання (включаючи джерела одержаних доходів) мають бути прозорими і підконтрольними як державі так і трудовому колективу [6, с.14-15]. Нам представляється, що пропоноване зможе вирішити не лише колектив, а й громада, котрим слід законодавчо закріпити право контролю за землями сільськогосподарського призначення, що знаходяться не лише в межах населених пунктів, а й поза ними. Це аксіома без якої побудова земельних відносин відповідно до стандартів країн ЄС приречена на незавершеність. Більше того слід надати право використання, охорони, збереження не лише земель сільськогосподарського призначення, а й усього природно-ресурсного потенціалу.

Дослідження процесів децентралізації, створення ОТГ засвідчують, що головною проблемою, котру хоче розв'язати держава є досягнення фінансової спроможності усіх громад. З цією метою кожна ОТГ отримуватиме фінансову допомогу з бюджету країни та регіонального бюджету. Таким чином у соціально-економічний процес розвитку буде залучено абсолютну більшість громадян. При цьому до уваги чомусь не приймається, що фінансова допомога не може бути довготривалою, достатньою, «справедливою», тощо.

Нам представляється, що успіх у сфері вітчизняних земельних відносин можна забезпечити завдяки генезі фінансових ресурсів самими ОТГ. Дослідження засвідчують, що найголовнішим джерелом фінансових надходжень у абсолютній більшості громад є ресурсна база, зокрема земельні ресурси аграрного сектора, котрими нині володіють домогосподарства, малі і середні сільськогосподарські підприємства, орендовані земельні паї селян, агрохолдингів та земельні угіддя, що знаходяться в розпорядженні органів державної влади, землі Державного запасу та землі державного резерву. Підкреслюємо, що в даному випадку йдеться не про весь земельний фонд, а лише про землі, що призначені для вирощування рослинницької та виробництва тваринницької продукції. Саме вони на наше тверде переконання при умілому використанні, збереженні та охороні мають стати тим ресурсом, який забезпечать левову частку фінансових надходжень у розпорядження ОТГ. Це, так би мовити, концептуальна, теоретична база, котру слід направити для самостійного розв'язання найбільш ключового завдання – фінансове забезпечення життєдіяльності й розвитку об'єднаних територіальних громад.

Дослідження засвідчують, що практична реалізація означеного завдання є, було і буде надзвичайно складним процесом, оскільки потребуватиме радикальних, непопулярних та по-суті революційних змін.

По-перше, в межах кожної новоствореної ОТГ слід однозначно окреслити територію, що входить до її складу. На нашу думку землі, що придатні та призначені для виробництва сільськогосподарської продукції мають мати реального, а не міфічного власника, котрий часто знаходяться далеко від даного населеного пункту. Мова йде про чиновників, які зі своїх високих кабінетів не повинні впливати на відтворення сільськогосподарських земель, їх використання, збереження та охорону. В той же час нині вони законодавчо наділені правом розпоряджатись цими землями без урахування думки громадськості, населення, що тут проживає.

Земля, на наше тверде переконання має мати справедливого господаря, котрий повинен організувати виробництво сільськогосподарської продукції, відповідно до законів Всесвіту, що сформовані Світовим Розумом. Таким чином, поняття державні землі з віртуального набуде реального змісту, адже держава, це передусім громадяни, які тут проживають, а не чиновники, що збагачуються за рахунок податків населення. До речі, діючі нині земельні відносини в Україні, що формуються провладними чиновниками були сформовані ще в період командно – адміністративної системи. Знищивши приватну власність на землю та запровадивши державну (загальнонародну) провладні структури, олігархи зробили державу рудиментом у розвитку

сільськогосподарського сектора економіки ключова роль у якій належить земельним відносинам. Саме тому, нині основним завданням новостворених ОТГ є забезпечення задіяності сільськогосподарських земель, їх використання збереження та охорона. Держава при цьому повинна забезпечувати виключно контролюючі функції землекористування та землеволодіння суб'єктів господарювання, що функціонують у складі ОТГ.

По-друге, завершення земельної реформи слід доручити ОТГ. З цією метою, на нашу думку слід забезпечити реальний облік земельних угідь у нинішніх власників і користувачів, що потребує проведення інвентаризації сільськогосподарських земель у межах новостворених територіальних громад. Інвентаризацію обов'язково потрібно провести незалежною комісією, обраною і затвердженою правлінням ОТГ.

По-третє, результати проведеного обліку земель слід обов'язково оприлюднити на зборах ОТГ, місцевих засобах масової інформації.

По-четверте, кількісний облік земельних угідь АПК слід доповнити якісним обстеженням ґрунтів, які слугуватимуть базисом розрахунку межі природної родючості, стану засміченості й забрудненості, впливу технологічного й антропогенного навантаження на місцевий земельний фонд.

По-п'яте, дослідження сільськогосподарських угідь слід провести окремо в розрізі земельних ділянок домогосподарств, дрібних і середніх сільськогосподарських підприємств, великих агропідприємств (агрохолдингів).

Найбільш складним завданням, розв'язання котрого викличе значні суперечності у значної частини членів об'єднаних територіальних громад може стати встановлення кінцевих бенефіціалів – реальних власників (користувачів земельних ділянок, площ). Такі міркування випливають із досліджень, пов'язаних з результатами роздержавлення, паювання й приватизації земельного фонду колишніх колективних і державних сільськогосподарських земель. Йдеться про те, що частина земельних аграрних угідь нині знаходиться поза обліком місцевих органів самоврядування. Крім того окремі землі нині перебувають де-юре у власності громадян, які проживають далеко поза межами сільських населених пунктів, виїхали за межі країни, померли тощо. Насамперед це стосується значної частини господарств населення, котрі скористалися правовою недосконалістю проведення земельної реформи (паювання), зробили власниками земельних паїв своїх неповнолітніх дітей, родичів, знайомих, підставних осіб, тощо. Звісно, що ці порушення потребують перегляду новоствореними об'єднаними громадами нинішніх власників і користувачів земельних ділянок, які входять у групу домогосподарств. Вирішення цього завдання на наше переконання під силу лише місцевій громаді. Таким чином буде створено реальний фундамент для прийняття рішень ОТГ, що стосується землеволодіння й земле користування домогосподарств. До речі, в Карпатському макрорегіоні господарства населення мають у підпорядкуванні й власності майже $\frac{2}{3}$ усього обсягу сільськогосподарських угідь.

Переоблік земельних площ слід зробити також в малих і середніх сільськогосподарських підприємствах, приватних і фермерських господарствах,

виробничих і обслуговуючих кооперативах, господарських товариствах, тощо. Кількісні дослідження земель слід обов'язково поєднати із якісним складом ґрунтів, оскільки не всі сільськогосподарські землі нині є придатними до використання та для потреб виробництва продукції рослинництва. Тому такі земельні ділянки слід або вилучити з використання або провести на них заходи по відновленню родючості ґрунтів.

Щодо великих агропідприємств (агрохолдингів) то тут також є потреба провести інвентаризацію земельних угідь, дослідивши при цьому кількісний та якісний склад сільськогосподарських земель. Така потреба пояснюється тим, що агрохолдинги в погоні за надприбутками часто використовують надані їм в оренду земельні площі порушуючи при цьому вимоги агрономічної науки. Йдеться про монокультурність, ігнорування потребами запровадження сівозміни, надмірне внесення мінеральних добрив, що призводить до мінералізації ґрунтів, забрудненості і засміченості, порушення вимог законів екології, загибелі багатьох представників флори і фауни, тощо.

Негативно впливає на використання земельних угідь АПК агрохолдингами практично повна відсутність контролю зі сторони адекватних державних та місцевих органів влади, громадськості. Складається враження, що всі перелічені інститути байдуже ставляться до організації засад використання збереження, охорони сільськогосподарських угідь найбільшими корпоративними підприємствами. Нині агрохолдинги монополізували вигоди від міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією і продовольством, найбільше виграють від податкових пільг і преференцій, призначених нібито для всієї сільськогосподарської галузі, отримують надприбутки від виснажливого використання природоресурсного, людського та інфраструктурного потенціалів [7, 136].

Ці та інші характеристики діяльності сільськогосподарських підприємств, користувачів і власників земельних угідь переконують у потребі завершення впорядкованості земельної реформи, котра спрямовувалась на її завершення.

Наші дослідження засвідчують, що в кінцевому рахунку завершеність земельної реформи у вітчизняному аграрному секторі залежить від людського чинника, законодавчого врегулювання власності на землю, організацію орендних відносин, тощо. Саме ці заходи переконують у потребі проведення інвентаризації сільськогосподарських угідь одночасно з встановленням реальних власників: користувачів, кінцевих бенефіціарів. В даному контексті на увагу заслуговує досвід організації процесів купівлі-продажу, оренди земельних площ у окремих Європейських країнах. Право на придбання земельної ділянки для ведення сільського господарства шляхом купівлі та/або оренди законодавством у світовій практиці надається фізичним особам, які проживають на території їх розміщення або на недалекій від них відстані (в Данії 10-25 км.). Нерідко встановлюються вимоги і до строку проживання у сільській місцевості (у Данії не менше 8 років). Крім того інституалізація «правил гри» на ринку земель сільськогосподарського призначення супроводжується створенням структур, які контролюють дотримання законодавчих норм [8, с. 150,152]. Таким чином, ключовим завданням на шляху

завершеності земельної реформи у вітчизняному секторі є проведення генеральної інвентаризації земельних площ сільськогосподарського призначення та встановлення реальних власників і користувачів в розрізі домогосподарств, малих і середніх сільськогосподарських підприємств, агрохолдингів, а також інших груп громадян і підприємств, які мають відношення до них (використовують, орендують сільськогосподарські землі).

Всі перераховані нами завдання можуть (і повинні) розв'язати новостворені об'єднані територіальні громади. По-перше, саме члени громад володіють найбільш повною інформацією, що стосується чинних власників і користувачів угідь на території населених пунктів; по-друге, проведення інвентаризації земель дасть можливість встановити порушення, що були допущені провідниками і реалізаторами земельної й аграрної реформи, котрі стосуються процесів роздержавлення, паювання й приватизації; по-третє, буде встановлено осіб, які раніше мали право на земельну ділянку, а нині його позбавлені (фізично немічні, емігрували в межах та поза межами країни, померли, тощо); по-четверте, будуть встановлені земельні ділянки, які по своїх властивостях недоцільно використовувати для потреб виробництва рослинницької продукції, а також не мають адекватного цільового призначення; по-п'яте, що найважливіше, ОТГ будуть володіти інформацією щодо ресурсного потенціалу, потужності продуктивних сил. Крім того, зібрана й накопичена інформація слугуватиме базисом для розробки поточного й перспективного плану становлення й розвитку ОТГ, використовуючи при цьому головний ресурс для даної території – землі сільськогосподарського призначення.

Зазначимо, що децентралізація та створення ОТГ, які на наше глибоке переконання мають змінити формат ядра державотворення стануть якісно новим кроком на шляху побудови української держави, котрі радикально відрізняються від засад управління, що має місце в нинішньому модифікованому, пристосованому до чинної ринкової моделі господарювання суспільстві. Важливим при цьому є те, що силами ОТГ будуть розв'язуватись не лише чисто господарські (економічні), а й соціальні, екологічні завдання завдяки розвитку сільських територій. При цьому каталізатором розв'язання проблем стануть місцеві громадяни.

Висновки. Дослідження результатів проведення земельної реформи засвідчують про її незавершеність. Найважливішими причинами при цьому стали помилки, що були допущені під час роздержавлення, паювання та приватизації земельних угідь колишніх колективних і державних сільгоспідприємств. Крім того в багатьох населених пунктах не було створено адекватних органів влади, які би керували процесом завершеності аграрної й земельної реформи. Місцеві органи самоврядування, в кращому випадку управляли процесом виділення земельних ділянок для потреб організації сільськогосподарської діяльності, приватизації, оренди. Однак ключові рішення, що стосуються створення сільгоспідприємств, контролю за використанням земельних площ, дотримання вимог екології, розв'язання соціальних проблем, розвитку сільських територій органами місцевого

самоврядування ігнорувались. Чинна законодавча база унеможлиблювала їх прийняття на місцях. Інакше кажучи в Україні збереглися засади управління земельними угіддями, що були сформовані ще колишньою командно-адміністративною системою.

Подолати діючі нині організаційно – управлінські деструктиви в аграрному секторі можна завдяки проведенню децентралізації та створення ОТГ. Йдеться про формування низинної ланки управління, котра має стати державотворчим ядром, новою моделлю господарювання, ключове завдання якої полягає в проведенні організаційно – управлінських заходів по завершенню земельної реформи. Реалізація пропонованого потребує законодавчо значно розширити права ОТГ, залучити в цей процес абсолютну більшість сільських мешканців. Правового врегулювання потребує також механізм створення ОТГ: добровільне, примусове або поєднання і першого і другого. Наші дослідження засвідчують, що формування ОТГ має здійснюватися творчо з урахуванням особливостей кожного населеного пункту. Цей процес буде складним і тривалим, що на наше переконання цілком є об'єктивно.

Одним зі найбільш складних ключових завдань формування та діяльності ОТГ є забезпечення фінансової спроможності. Сподіватись на фінансову децентралізацію, надання фінансових ресурсів із державного бюджету не буде дієвим, про що засвідчує рівень фінансування аграрного сектора державою в минулі роки. На наше переконання кошти на завершення земельної реформи ОТГ повинні вишукувати в себе, формуючи при цьому власні джерела фінансування. Ключовим джерелом забезпечення фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад є земельні ресурси, які знаходяться в територіальних межах новостворених управлінських структур. Йдеться про організацію використання, збереження, поліпшення та охорону сільськогосподарських земель на умовах які пропонуються і затверджуються адекватним управлінським органом, про формування фінансових надходжень від нинішніх власників і користувачів земельними ділянками, про нові пріоритети господарювання, котрі генеруються ОТГ, а не вище стоячими чиновниками, олігархами, тощо.

Література

1. Фінансова спроможність об'єднаних територіальних громад: очікування та реалії. 29-30 листопада: Луцьк – Рівне 2017 р.
2. Лупенко Ю.О., Кропивко М.Ф. Агрохолдинги в Україні та посилення соціальної спрямованості їх діяльності /Лупенко Ю.О., Кропивко М.Ф.// Економіка АПК – 2013.-№7.-С.5-21.
3. Тривончук С.О. Організаційно-економічний механізм активізації розвитку агропродовольчого комплексу Украхни в ринкових умовах (концептуальні та методичні положення) /С.Тривончук// Економіка АПК – 2013.-№7.-С.91-105.
4. Національна доповідь реформування розвитку агропродовольчого коиплексу України. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://vkizi.org.ua/>.

5. Єщенко П.С. До інновації та стратегічних пріоритетів шляхом об'єднання «невидимої та видимої руки». /Єщенко П.С. //Економіка України – 2016.- №5.-С.3-16.
6. Зверяков М.І. У пошуках виходу з кризи /М. Зверяков// Економіка України – 2013-№8-С.4-21.
7. Бородіна О.М. Село і селянство на роздоріжжі можливостей і перехресті надій» //О.М. Бородіна, І. Прокопа// Економіка і прогнозування – 2016.-№2-С. 132-147.
8. Молдован Л.В. Суперечності земельної реформи в аграрному секторі України в контексті світової практики /Л.В. Молдован //Економіка і прогнозування – 2016 - №2 – С.148-157.